

MARTIE 1988

EDITATE IN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN
DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

Cultură și sens revoluționar

Intotdeauna marile prefaceri petrecute în istoria clipei au făcut să se ivească în constelația permanenței însemnate mutații.

Oricât de „rezistente”, valorile unei culturi consolidate prin îndelungată acumulare și neclintită viețuire a idealului, ele sînt neîncetat supuse transformării, înnoirii, revoluției.

Comoară de gînd și suflet, pusă la adăpost în fiecare moment al istoriei, îmbogățită de fiecare moment al experienței colective, cultura unui popor se hrănește neîncetat din prefacere și ideal. Fără această necesară proiecție, în care se întîlnesc și se topesc necontenit inteligența și memoria, suferința și încrederea, fără această flacără nestinsă, trecerea dintr-o vîrstă în alta, dintr-un anotimp în altul, dintr-o clipă în alta nu s-ar putea săvîrși. Fără această flacără, prin care ideea valorii este în permanență purificată de alcătuirile perimate, de falsele intruchipări morale, politice, economice sau artistice, statornicia culturii ar avea soarta nisipului.

În calea vîntului care poate mătura cetății și continente întregi, poate spulbera mări și pămînturi, numai gîndirea dreaptă se poate așeza stabilă și numai aceea care, în loc să distrugă pentru a înlocui, îmbogățeste pentru a dăinui. O cultură care dă sens vechilor obșirșii, obiceiurilor împămîntenite, credinței în lumină, zidurilor și cuvîntului drept, o cultură care se află mereu în dialog cu sensul social din fiecare clipă a istoriei sale, cu vîrcora publică și cu înțelesul trecerii din ziua de azi în cea de mîine, numai o asemenea cultură poate dobîndi sens revoluționar.

Necesitatea înțelegerii acestui sens major, orientat spre cele mai înalte valori umaniste, necesitatea materializării lui în toate structurile societății noastre, iată chipul valorii luînd ființă din experiență și luptă, iată înfățișarea civilizației crescînd din oameni și pentru oameni, iată conștiința în avangardă, generatoare de sens și condiție umană exemplară.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român sublinia în Raportul la Conferința Națională a P.C.R. din decembrie 1987: „Problemele complexe pe care le ridică uriașele transformări care au loc în țara noastră și în lumea contemporană cer un larg orizont ideologic și politic, o înțelegere și cunoaștere temeinică a legilor generale ale dezvoltării sociale, a interdependenței dintre diferite fenomene (...) Se impune o intensă activitate de propagandă, politică, culturală pentru ridicarea conștiinței revoluționare a tuturor oamenilor muncii.”

Pornind de la aceasta teză în care sînt sintetizate adevăruri fundamentale privind noua strategie de înfăptuire a revoluției în domeniul conștiinței, se desprinde cu claritate necesitatea instituirii și consolidării unui sistem de valori în stare să alcătuiască o civilizație românească de profundă esență umanistă, în care spiritul să viețuiască firesc, într-o întemierare unității și solidarității cu binele și frumosul, într-o impunere importantă a culturii ca latură decisivă în procesul de formare și afirmare a omului.

Fiecare popor caută să se slujească de cultură și slujește cultura potrivit cu idealurile sale, cu puterea sa de a înțelege și înfăptui progresul, dreptatea și libertatea. Civilizația socialistă, așa cum o vedem alcătuiindu-se în țara noastră, și-a asumat cu putere o revoluție în spațiul conștiinței, a făcut posibil dialogul deschis în sfera valorilor și într-o edificare a unei culturi de tip nou.

În acest spațiu generos se nasc acele clipe în care dialogul dintre om și lucruri se intruchipează într-un fel de tensiune luminoasă; cînd omul știe și vrea să ia de la materie nu numai partea de substanță care îi servește spre viețuire, ci și cea jumătate nevăzută a ei, care îi servește spre nemurire; clipe, în acest sublim dialog, cînd omul știe precis că legea care guvernează întregul făpturii sale se compune și din jumătatea care îi dă dreptul la frumusețe și creație.

Un asemenea drept îl va face mereu pe om să știe, să creadă, să acționeze și să-și justifice împlinirea voinței, să fie treaz în universul proprii existențe ca și în cel al existenței poporului său să știe să se folosească de propria fericire, punînd-o pe talerul de aur al fericirii comune.

V. T. R.

Desen de Ion CARP FLUERICI

Martie

Nu trupul că mi-l simt
ei astăzi nu e
nici teama de peire-n necuprins
ci poate doar zăgăzirea unui abur
de Sine purtător
să ia sfîrșit
aproape-s toate mult
de revărsare
cuvîntul iată-l iese din Cuvînt
matca din Matcă
sabia din Nord
și pentru altul
gol rămîne-n mine Locul.

Marcel MUREȘEANU

A PRIVI

Știință și conștiință, o relație indestructibilă

În zilele noastre, dobîndește o semnificație excepțională, relația indestructibilă, organică, dintre știință și conștiință, la care s-a referit atît de persuasiv J. Bernall, în sensul promovării științei cu deplină conștiință, a folosirii cuceririlor științei în scopul ușurării vieții omului, a progresului pe planetă. Dacă la timpul său Rabelais considera că știința fără conștiință este moartea sufletului, astăzi putem afirma, fără a exagera că știința fără conștiință, poate duce la ruina societății, la distrugerea civilizației și a vieții pe planeta noastră. Tocmai de aceea asistăm la numeroase semnale de alarmă trase de savanți în legătură cu pericolul folosirii iraționale, în scopuri distructive a științei și tehnicii, a marilor cuceriri date la iveală de genul creator al omului, în condițiile tulburătoare epocii a revoluției științifico-tehnice pe care o parcurge omenirea.

Pe bună dreptate s-a afirmat, și relevat că „de pe altarul științei trebuie să luăm focul și nu cenușa”, adică focul sacru, scînteia mirabilă, creatoare, purtătoare a progresului. De la Albert Einstein, celebrul savant fizician căruia îi datorăm marea descoperire a teoriei relativității și care s-a numărat printre primii umaniști

ce au semnalat pericolul unei conflagrații termonucleare, pînă la savanți contemporani ca Albert Szent-Gyorgy, laureat al premiului Nobel, filozofii Martin și Bertrand Russel, scriitorul argentinian J. L. Borges și mulți alții, asistăm la formularea, într-un spirit de profundă și legitimă îngrijorare, a întrebării Quo vadis homine?

Asigurarea unui raport optim între inteligență și înțelepciune ar constitui pentru omenirea de astăzi, confruntată cu probleme atît de complexe și grave, rezolvarea cea mai fericită. Inteligența este creatoare de cultură și civilizație. Înțelepciunea este păstrarea acestora. Inteligența construiește, înțelepciunea conservă. Dar a socoti cultura și civilizația vinovate de impasul actual în care se găsește omenirea înseamnă a ne situa nu numai pe o poziție naivă, ci și periculoasă. De aceea Heidegger cerea cu legitimitate „înstăpînirea spirituală” asupra tehnicii, fără a nega rolul acesteia, ca și al științei, în continuarea progresului societății umane.

Partidul și statul nostru consideră o datorie primordială nu numai de a acționa pe arena internațională pentru salvagardarea păcii, ci și de a se preocupa de educarea maselor, a cetățenilor țării noastre în spiritul solidarității cu toate mișcărilor antirăzboinice anti-nucleare contemporane, cu toate popoarele și forțele antirăzboinice pentru formarea și dezvoltarea conștiinței necesității luptei pentru pace, destindere, colaborare și încredere reciprocă între națiuni. Aceste demersuri românești sînt expresia unei autentice conștiințe a responsabilității față de interesele naționale și în același timp a grijii față de destinele comunității internaționale.

Prof. univ.
C. Gh. MARINESCU

SCRISORI

INEDITE

MIHAIL
SADOVEANU
CĂTRE
LECA
MORARIU

autograf Z. ORNEA

„O carte nu o elimină pe o alta... ci o întregește”

Ca istoric literar meditez adesea la istorie, mai ales, la istoriografie. Mă străduiesc de peste trei decenii să reconstitui, în monografia sau studii de sinteză, momente sau personalități din istoria literaturii și a culturii noastre. Dar știu bine că aceste lucrări sînt numai proiecții ale punctelor mele de vedere. Au deci, inevitabil, un oarecare caracter subiectiv. Sigur, mă bîzui pe documente, pe mărturiile ale eroilor pe care îi studiez, pe corespondența lor și a altora, pe migăloasa lectură a presei timpului. Sînt, la acest capitol, cu deosebire scrupulos, încît sînt colegi care îmi reproșează că sînt prea îndatorat documentelor iar alții îmi elogiază ireproșabila documentare a tuturor afirmațiilor. Niciodată însă nu-mi pot interzice a mă gîndi cit și de relativă, totuși, proba documentului. Documentul e, fatal, un instrument ambiguu. Poate fi citit în fel și chip, adesea — cu ajutorul lui — se poate demonstra un adevăr dar și contrariul său, care — paradoxal — e și el adevărat. Am muncit mult, cu o documentație care mă copleșea, la cărțile mele despre viețile lui Gherea și Maioreșcu. Dar, cu aceeași documentație, alții pot demonstra altele, incluzîndu-le alte fizionomii ale acestor mari personalități. Pînă la urmă, cred că și Gherea și Maioreșcu, așa cum i-am văzut eu, sînt — dacă se poate spune astfel — ai mei. Și nu se poate spune același lucru despre cărțile mele închinat unor importante curente de idei din istoria culturii noastre? Fără îndoială. Dar nu e valabilă această apreciere despre orice carte de istorie literară? Întrebarea e retorică.

Dar cu istoriografia politică nu se petrece același lucru? Cred că da. În ciuda oricărei documentații, orice carte de istorie este, fatalmente, subiectivă. Și, atunci, mă întreb, cum poate fi reconstituită imaginea veridică despre trecut și cîtă încredere putem avea în cărțile de istorie? Nu vreau să duc scepticismul pînă în pinzele albe. Putem avea, totuși, încredere în cărțile de istorie și în istoriografie în general. Cu condiția, necesară, de a citi și compara mai multe cărți despre aceeași epocă, eveniment sau personalitate. Din irizările multiple, din examen comparat putem ajunge la un punct de vedere valabil, chiar dacă subiectiv. Dar pentru asta avem nevoie de multe cărți de istorie, chiar despre firește, același fenomen. O carte nu o elimină pe o alta despre același subiect, ci o întregește. Nu există în istoriografie un punct de vedere oficializat sau un singur punct de vedere.

Z. Ornea

Ne-a fost dat, de curînd, să trăim bucuria descoperirii unor noi mărturii din viața culturală a Bucovinei și, mai ales, despre relațiile de prietenie și colaborare între mari personalități ale vremii. Un exemplu în acest sens îl constituie corespondența lui Mihail Sadoveanu către prof. univ. dr. Leca Morariu.

Trimise între anii 1922—1935, din Copou — Iași, prietenului său din Bucovina, cele 8 scrisori dezvăluie, — în ciuda tonului temperat, ritmul unei activități creatoare tumultuoase. Leca Morariu îi cere sprijinul pentru tipărirea, la „Viața românească”, a unei noi ediții din volumul său *De la noi și scriitorul stabilit în sihăstrie de la Copou* l-l acordă cu bunăvoință.

În 1923, marele povestitor este anunțat că va reapare revista „Junimea literară”. Invitat să colaboreze, acceptă cu bucurie, mai ales că relațiile sale cu Bucovina sînt vechi și profunde. Cere răgaz pentru a încropi un articol, pe care nu-l poate da la comandă, deoarece: „e vremea cînd nu lucrăm; e primăvară și soare; și lenea mea acum e argumentată serios”.

La împlinirea a 10 ani de apariție a revistei „Făt-Frumos”, Sadoveanu, rugat să-și aducă contribuția cu vreun material, răspunde că tocmai lucra la o carte despre Ștefan cel Mare și că, pînă n-o termină, nu poate face altceva. Roagă să i se ia în considerație promisiunea dată, ca o poliță valabilă, cu scadență încă nehotărîtă.

Ultima scrisoare (datată 14 martie 1935) — cea mai întinsă, ne oferă prețioase mărturii despre peregrinările marelui povestitor prin Bucovina, la început de veac, în compania altor scriitori. A fost în Țara Fagilor în 1908, apoi în 1910, la comemorarea a 20 de ani de la moartea lui Ion Creangă. I-au ținut tovarășie, atunci, Emil Ghileanu, Șt. O. Iosif, Ion Minulescu, Caton Theodorian, A. de Herz, Cincinat Pavelescu, Corneliu Moldovanu. Primiți peste tot cu entuziasm de bucovineni, au poposit și la Suceava, în casa folcloristului Simion Florea Marian, fiind primiți de fiul acestuia, scriitorul Liviu Marian.

Exemplu de prietenie și colaborare statornică, corespondența de față aduce elemente mai puțin cunoscute din preocupările celor doi cărturari. Prezentăm scrisorile în ortografia actuală, cu excepția cîtorva cuvinte în care am respectat grafia lui Sadoveanu, pentru mai multă autenticitate.

Mulțumind doamnei Octavia Lupu-Morariu pentru bunăvoința de-a ne fi pus la dispoziție aceste mărturii, le prezentăm în extenso, cititorilor revistei.

Petru FROICU și Eugen DIMITRIU

23 octombrie 1922
Iași

Stimate Domnule Morariu,

Mă bucură reapariția „Junimii literare” și mai cu seamă faptul că d-ta vei fi la conducerea ei. Am atîtea îndatoriri și făgăduieli date, încît nu-ți pot răspunde imediat așa cum do-rești d-ta. Nu cred să pot da ceva, așa de în scurt, pentru no. 1. Totuși am să te rog să-mi comunici data exactă a apariției, cînd asta îți va sta în pu-tință bine înțeles; — legăturile mele cu Bucovina sînt așa de vechi și de serioase, încît voi face tot ce voi putea ca să... ur-niți carul din loc și cu ajutorul meu.

M-ai mai întreat, într-o scri-soare precedentă, ceva cu privi-re la volumul d-tale *De la noi*, pe care ai vrea să-l tipărești în-tr-o ediție nouă. Trimite un e-xemplar cu propunerea de editare pe adresa *Vieții Românești*, comi-tetului de editură. Condițiile pe care le-ai putea pune ar fi jumătate din produsul vînzării, după ce se vor scoate cheltuieli-le. Poți dealtminteri să pui și alte condiții, cum vei voi, — de pildă să fi se plătească o sumă fixă. Comitetul își va face dato-ria arătînd că cartea e bună. Neguștorii vor hotărî în chestia bănească și ajacerea se va face, nădăjduiesc.

Cu salutări cordiale,
Al d-tale,
Mihail Sadoveanu

2

Cu distinsă considerație
Al d-tale Mihail Sadoveanu

3

15 april 1923. Copou — Iași

Stimate Domnule Morariu,
Am văzut, chiar în sîrbători, numărul nou al *Junimei literare*. Vă urez spor și viață lungă. Nu pot încă să-ți răspund cum do-rești d-ta: e vremea cînd nu lu-crăm; e primăvară și soare; și lenea mea acum e argumentată

M-am întrebat, citind volumul, cronologic al doilea, al lui Aurel Dumitrașcu (Biblioteca din Nord, Editura „Cartea românească”, 1987), ce vrea să spună linia de dialog așezată la începutul fiecărui poem; și nu i-am găsit sursa ori premisa teoretică decât în celebra mărturisire a lui Rimbaud: „Je est un autre”. Semnul marchează grafic una dintre mărcile tinărului poet — capacitatea de depersonalizare, în sens estetic, a eului creator. El se integrează astfel în cea mai proaspătă serie de poeți contemporani, nu prin atacarea preferențială a unor anumite teme (inițiativă care implică un risc major — de a descoperi continente demult știute), sau printr-o atitudine colectiv-omogenă (de grup) față de real, și nici prin focalizarea iregulului demers poetic asupra procesului generării textului. Despicarea eului în două entități — creator și existențial — capabile să se contemple reciproc deschide drumul unei poezii prin excelență contemplative, dar care nu-și refuză complet plăcerea lirismului primar — cel al emoției, nu genuine, ci meficios filtrate intelectual. Dacă depersonalizarea eului creator este însemnul modernității într-un sens larg al conceptului, dihotomia de care am vorbit îi condiționează timbrul specific. Cele două voci își împart (nu își dispută) rolurile. În primul ciclu al volumului, intitulat *Intelligenza*, ele întregesc un fel de dialog, adeseori polemic, fie rostind întregi poeme care comunică subtil la nivelul efortului de cunoaștere, fie trecându-și una altelei partitura, pentru a executa o arie unică, în interiorul aceluiași text; al doilea, *Memorabilia*, aparține, după cum se vede și din titluri (*Premiera, Poemul, Noapte albă cu vocile mele, Tinărul artist face mici precizări* ș.a.), vocii poetului, „conștiinței conștiente” (Valéry), „pentru că, în ultimul ciclu, — *Tratat de eretică* — să apară, în postura de mic solist, eul existențial. Poetul optează, în fond, pentru lirismul intelectual, volumul, în ansamblul lui, fiind o pledoarie

în favoarea contemplării existenței dintr-un unghi estetic, dar totdeauna păstrând o stare de completă veghe cerebrală. „Eu / nu vreau / să trăiesc / eu vreau / să citesc”, afirmă, nu fără o doză de teribilism, Aurel Dumitrașcu. Într-un poem concentrat poate dincolo de necesități. Verbul „a citi” are aici, desigur, o valoare gnoseologică: a decoda existența, a înțelege sensurile contemplând-o din exterior, aceasta ar fi, în cazul lui, negare profundă a fenomenologicului. Cel care contemplă existența afirmă într-o poezie că vulpile albastre (simbol cu spectru larg) „umbli tehuie pe dealuri / prin bibliotecă ori prin candelabre”. Cel care trăiește e-

numai pe el îl cred“. Cele trei cicluri ale volumului nu reprezintă momente succesive ale creației, ci paradigma universului liric al tinărului poet, așa cum ni se înfățișează el în acest moment al evoluției sale ca artist, se pare, anunțat, editorial, din moment ce pe pagina de titlu apare anul 1986, iar în caseta tipografică 1987. I-postazele mai înainte amintite nu se exclud, ci se completează, mai mult, se presupun cu necesitate, conferind cărții lui Aurel Dumitrașcu o arhitectură interioară aerată, tinerească, plină de prospețime. Autorul își asumă, fără complexele vârstei și în interiorul unui ansamblu tematic întru totul adecvat stărilor lăuntrice, și lumii

și / mărlle artei sint pline de gropi ce să spu? — desigur / cerul copacii zel cu bucata eroul de pluș / între timp tu ducindu-ți belicosul geniu ca pe o / pradă adusă dintr-un ținut pe care deja l-ai uitat. / Din nou poezii pe gitlejul însingeraț al cenușii / din nou imunda epidermă a cuvintelor triste“. Pragul maturizării poetice depline este pe aproape.

Biblioteca din Nord, fără a poseda o scriitură fără cusur, demonstrează o impresionantă forță a limbajului. La un prim contact, ne-a sugerat o posibilă afinitate cu *Sărbătorile itinerante* ale lui Marin Sorescu; impresie falsă, cauzată de câteva similitudini în modul de abordare a citorva motive, dincolo de care nu mai înțelegim nimic din badinajul sorescian. Dens și coerent, limbajul poemelor lui Aurel Dumitrașcu radiază o impresionantă energie a realului convertit în metaforă. Modernitatea lui este evidentă. În cele mai bune dintre textele volumului deci în afară de acela în care există o flagrantă cădere de tensiune, caracteristic și, în bună măsură original este faptul că lirismul — intelectual, depersonalizat — nu se organizează în jurul a ceva exterior poemului (idee, motiv etc.), ci, pur și simplu, cristalizează din sine ca o floare de mină. Frumusețea și valoarea poemului emană din jocul și hazardul aparent al articulării cristalelor și din irizațiile surprinzătoare pe care le degajă; în realitate, fiind consubstanțiale, cristalele se organizează după o lege proprie. Posedă, în afară de semnificații comunicabile, acea „pulchritudo vaga” invocată de Kant, specifică, în fond, poeziei antice; și un grad înalt de entropie estetică prin care-și asigură rezistența față de eroziunea timpului.

Al doilea volum de poezie al lui Aurel Dumitrașcu nu este, cum se mai întâmplă, o continuare a debutului; prin el se rostește un poet deplin constituit și în plină evoluție.

Mihail IORDACHE

MIRCEA TINESCU

Simetrie

apoi vine încercarea zborului și prăbușirea în mers ridicul din monahia noastră inutilă

cu broderii tăiate de guri feline zilele prin care am trecut vor fiții ca un steag ponosit

o ființă himerică în trecere îmi va deschide cercurile turnului și va sfărâma cătușa rutinei

muntele surpat în urmă asinul mut prieten și serv istoria murmurată în barbă

iar anii tineri migrează la fel căutînd cel mai seurt drum între jumătățile tale

Trecere

nu știam cît de gol e locul acesta nu știam cît de grea e așteptarea cum e fără întoarcere drumul adevărului

nu știam că noi — doar eu în dispersie noi obscură metaforă în oglindă nu ne putem atinge învelișul dintii

mă purificam prin veghe și măsuram cuvinte acoperite cu rouă vineție năvîndu-mi și ochiul și vrerea

e timpul să știu a zbura — să zbor e timpul să știu a greși — să greșesc să-mi împart vârstele între mestece

nici nu știam cît de ușor pot muri cît mă poate înspăimînta ultima singurătate cum pot fi învins și rudimentare umbre își lăfăie cizma pe inima mea inutilă

Noaptea

tu ești ulciorul în care noaptea viscoasă a dizolvat oroarea în măsurile sublime chinul lent și otrava grăbită desfriur coroziv și viciu ermetic ruină fascinantă în esențe vegetale,

privește cerul somnului apatic și strigă-ți fără temere destinul fă semne moi întâmplătoare din incandescența delirului lichid purtat de gheața filtrului dur treci prin coșmar un veac după altul

din tine curge fiere și venin tu curgi din tine senzații atomizate așa începi cercetarea misterului sau încerci scufundarea abisală cu ochiul bolnav întors către inimă cu gîndul cu totul întors către miez

noapte și negură în turnul vechi în turnul turnului ca o vrajă bolborosesc fapte necunoscute limpezindu-și trupurile sticloase tu ai învățat acum cartea facerii o lume completă de lucruri noi

tu ești un alchimist liber zidit din spaimă și teroare cu nopți deschise pelerinajului vizitat cu convenții amabile care pipăie forma ciudată mirate de plasticitatea lumii

Epistolă

știu — tu mă îndemni spre înseninare să mă întorc printre fapte obișnuite între lucruri mărunte în fiecare zi

dar mie îmi place această încercare să trăiesc într-un gînd singuratic să-mi păstrez în preajmă greșelile

rămîn în turnul solitar și auster îmi călesc reflexele cu deșertăciuni o cămașă acidă pe visele ierbii

privesc în mine spectacolul lent cum trece împlinirea sălbătică se sfîșie simțuri puterea speranța în colții lumii albe calcaroși

lumina plouă așchii miroșitoare rani injectate cu șerpi străvezii și tot din ei prelinge veșnicia iar pașii ne urmează după crist printre smîrcurile unde putrezește preanabila strădanie spre adevăr dar teritorile unde nu stăpînește și întîmplări ce vegetează tropical

STAREA POETULUI TÎNĂR

xistența refuză „absurditatea”: „ești nebun tinere de-a dreptul nebun”. Riposta, vehementă, acuză cecitatea logicii nesimbolice: „Orbilor proștilor vulpile albastre se găsesc peste tot / nu e zi și nu-i noapte în care să nu umble prin lume. / Puteți veni după-amiază la mine vă arăt numai / una. Are ochii tristi și doarmentr-o carte”. Pentru artist, singurul mod în care merită a fi citită viața este cel poetic: „Numai provocat am trăit în fața poemului. Cînd mă / orbea”; își mărturisește chiar lipsa de vocație pentru folosirea celui de al doilea cod („cel mai greu te obișnuiești cu sentimentul că ești viu”) și se descoperă pe sine numai din momentul cînd conștientizează vocația de a-și însuși lumea, viața prin cuvînt: „zici: doamnă trupul meu nu-și aminteste de mine trupul / meu e un truc într-un peisaj cînt-o carte / sau: sînt un bărbat fericit dar cuvintele-s triste / în fiecare zi îmi propun să fac ceva pentru ele în fiecare / zi le educ. Apoi veniți voi și vă apărați cu înțelepciunea / poetului. Oamenii

în care există, condiția poetului tînăr de azi; fără ursuzlicurile unei gravități trucate, fără paradă de erudiție, evitînd cu eleganta decență gasconadele și toate ecloziunile personale, în afară de cea a gîndirii, fără să poarte masca în vogă, procurată de la magazinul de prezentare al cooperativei promoției: puțin desabuzată, puțin cinică, levantin-ironică, superior-livrescă. Hotărît să nu flaneze pseudo-liric, infirmînd compromisul în planul artei prin evitarea spațiilor în care el poate apărea, refuzînd acvariul confortabil al mentalității de generație sau al conjuncțiilor tematiche, interogînd fără ezitări, dacă nu direct, măcar în subiectul poemului, negînd cu măsură, dar și afirmînd cu bucuria descoperirii, cultivînd cu obstinație meditația lucidă asupra lumii, chiar cu riscul de a o aplica unor obiecte minore. Lucid, deci, și de o modestie neprefăcută și cînd glosează despre condiția tinărului poet: „dar ce să spui în plus cînd încă ești tînăr

PROZĂ

DEBUT

Aroganța (în ochiul ciclopului)

Se deschide hubloul capacului de plumb...

Calcul Indemînare Precizie Singe Rece pornește vînătoarea Mamutului Temut.

Calculul Indemînare Precizie Singe Rece nu sint, nici nu pot să fie despărțiți, coexistînd într-un întreg, făcînd parte dintr-un corp, ca șinele unui pătrat de oțel.

Calcul Indemînare Precizie Singe Rece nu pornesc, deci, ci pornește și e singur, el fiind unu, unu pătrat, cu capul pătrat, cu umerii pătrați, cu mîinile, cu ghetetele în picioare pătrate, cu sufletul și trupul încadrate într-un pătrat de hăita-de cîini, care adulmecă în păduțile albastre mirosul cărnii Mamutului Temut.

Căci, dresați, ogarii prelungea a simțurilor sale au luat urma. Pe nări singerate, bătaia colților le pare mai lungă chiar decît bătaia puștii. Și abia în urmă cad cei rămași cum se oțelesc picurii de rouă spărgînd în cristale zgomotele amenințătoare, și e semn!

— E-he-e-e-ii lume! E-e-e-ii, mulțime peștrișă! N-ai văzut cumva? Nu v-a fost dat să vedeți o fiară speriată cu pasul gigant? Nu puteți să-mi arătați vreo urmă grăbită a Mamutului Temut?

— El trecea pe aici în fiecare zi. La fiecare răsărit El apărea din partea celor Patru Vinturi Mari și tot într-acolo pleca, răspunde un eschimos cu glasul hodorogit ca o tobă veche. Dar zăpezile... Zăpezile cine le-ar putea stăvilii ca să nu piardă urmele?

— I-aducem ofrande... vin de portocale și lapte de cocos și i le vîrșăm în rîu. La lumina torțelor din seu de bivoli, îi cîntăm și îi dansăm seară de seară... Dar cine ar putea opri rîul ca să nu șteargă urmele?... Cine ar putea pune stavilă? întrebă un războinic ținîndu-și mîna de abanos în dreptul inimii.

— El ne-a promis că ne va păzi vetrele și știi că totdeauna ne va fi prin preajmă. La anul, va lăsa rodul în pîntecul ogoarelor noastre, în pîntecul fecioarelor noastre, iar copiii noștri, întinzîndu-și mîinile spre fîldeșii roz, se vor înălța drept ca brazil, făcîndu-ne fericiti...

Știm că este pe aici prin preajmă... Dar poți oare să spui privind cum se rotește cercul... poți oare să distingi din mers urmele trecutului de cele ale viitorului? filozofează un bărbat cu părul ca spicul, rostogolînd o mîneacă largă pe orizontul în

flăcări.

Calcul Indemînare Precizie Singe Rece pălește de ură. De furie.

— Și totuși... scrișnește din dinții-i puternici... unde să fie? Il caut de ani, noapte și zi! De ani, zile și nopți, n-am coborît de pe cal, gonînd prin păduri, prin zăpezi, prin stepe, deserturi Pe fluvii și mări... Ah! Dacă-l prind!... Să-mi spuneți, întrebă el iarăși mulțimea, unde este Mamutul Temut? Unde este Mamutul? întrebă batjocoritor ecoul, cînd vîntul suieră prin țevile puștii... Unde este Mamutul Temut?...

Speriate fețe ating pămîntul și se face tăcere. Mulțimea cade smerită... Dar cîinii ciulesc urechile și încep să latre. Hămesești, se smucesc și întind lesa, împrăștiind balele larg ca spuma mării. Turbare peste tarba abia încolțită!... Calcul Indemînare Precizie Singe Rece se smulge în galop. Ghemuît în pătratu-i tăios, dispăre pe calul-nălucă.

El știe! El rîde, căci știe! Știe și nu poate să stăpînească, nu poate să ascundă risul celui ce știe. El știe tot ce au simțit cîinii. El simte și crede că știe!

Desigur, flămînzii, cîinii cu mirosit carnea fragedă, mai roză decît a oricărui fruct. Singele de un roșu amețitor, zvîcnînd prin vinele Mamutului Temut, cum zvîcnește turturica speriată în cuib.

Chiar pușca licărește mai sălbatic. Pușca, prelungea a bicepsilor răsuciți ca șerpilor pe sub cămașa de in, buciună a moarte, căci aplecat în sa el îi zărește urma... Ogarii își singerează boturile în urma proaspătă, topită în zăpadă. Pe povîrnisurile munților se vede aburînd urma Mamutului Temut...

Pe lingă cal, crestele suieră ca șerpilor. În prăpastii piatra ia foc lovită de argintul copitelor și în nări se simte miros de sulf, miros de furtună. Prăpastii și piscuri... Zile și nopți se îngină într-un zori și un amurg. Zile și nopți de sulf miros și furtună. Dar, într-un amurg, cum trebuia să se întîmple, goana slăbește. Focurile încep să se stingă, căci iată-l pe

El, Mamutul Temut. Iată-l pe El, sus, sus pe pisc!

...Și colții tăioși, colții albi-singerii se împlîntă în pulpe. Alb sfîrșie, rup carnea, împrăstie prin zăpezi singele Mamutului Temut...

Priviți-l sus, pe El, regele sfișiat, cum se uită blind la țevile puștii, care-l privește sălbatic în ochi. Se uită, se uită drept, cum bicepsii se încordează pe pușcă făcîndu-se una cu ea... Iată-l privit crunt în ochi, de doi ochi de oțel...

Deodată... cerul se spintecă. Zăpezile cad în lavine. El se prăvăle. Mamutul Temut se prăbușește fără un țipăt, împungînd țările cu colțul. Spintecă norii care dezlînguie o ploaie de singe... Puhoțul de singe durează șapte zile și șapte nopți.

Calcul Indemînare Precizie Singe Rece răcnește din pieptu-i pătrat. Scoate un chiot de izbîndă, dar ecoul tace. Depărtările tac somnoroase, ascultînd picurul zăpezilor roșii.

Și, acolo pe pisc, unde a fost ucis, Mamutul Temut este atrînat de un fag. De fagul cu creștetul veșnic verde.

Sus, pe ramura de sus, zace creierul uriaș, creierul Mamutului Temut. Pe ramura a doua, ochii săi goi, privînd orb spre pămînt! Pe cea de-a treia, urechile-i înfundate cu nori. Pe ramura a patra, trompa spălată de ploaie. Pe cea de-a cincea atîrnă pielea sa grea. Pe a șasea, ficatul și inima ciugulită de ciori. Pe ramura a șaptea, pînă la ramura a șaptea ajung cîinii flămînzii cu boturile singerate și-i devoră carnea fragedă, carnea roz, carnea urmăriță de colți... Iar scheletul, muntele alb de cretă, este împins cu dispreț în prăpastie, ca să umple adîncurile. Apoi, Calcul Indemînare Precizie Singe Rece încarcă fîldeșii roz pe zece cămile. Cinci pentru unul, cinci pentru celălalt. Colții giganți ai Mamutului Temut! Și... caravana e gata!...

Pornesc monoton cămilele, trec mestecînd sub picioarele strîmbe zăpezi, nisipuri și mări. Zdrobesc sub copite piatră de rîu, pînă

ajung. Caravana ajunge și toți își șterg frunțile scofindu-și turbanele. Toți răsufliă ușurați fluturîndu-și cușmele negre din piele de oaie. Căci iată! Cămilele își molțile buzele umeze, la ușa giuvaergiuului, șiret întredeschisă.

— Fîldeș roz? se miră giuvaergiuul, perpelindu-se în sfera lui de grăsimi. Ce se poate face din fîldeș roz? își rostogolește parcă din burtă cuvintele. Giuvaergiu!

— Să-mi faci o minune! Să-mi faci o surpriză! Cea mai plăcută și desăvîrșită lucrare din fîldeș care le-a fost oferită vreodată muritorilor!

Giuvaergiu! Suride viclean meșterul! Cine ar putea acuza ceea ce se ascunde în spatele surisului?

Tot căutînd mai apoi, face sfere din amîndoi fîldeșii. Șapte bile roz șlefuieste din amîndoi colții și nu se știe dacă nu și-a păstrat restul. Giuvaergiu!

Surpriza e gata! Și, într-o zi, Calcul Indemînare Precizie Singe Rece primește, în capătul mesei de plus, cadoul.

Oaspeții se înghesutesc, își sifonează fracurile, se strivesc ca să noată admira, ca să se minuneze de desăvîrșita rotunjime, de desăvîrșita netezime, coliciume, de desăvîrșita lipsă de fantozie.

Ah! Stăpînul nu se scaldă în apele lui, căci mai mult plictisit le lovește cu bățul. Cu capătul bățului șlefuit, pe care nu-l lasă din mînă decît cînd îl schimbă pe pușcă. Tăcere!... Se aude cum osul lovește în os. Plinul în plin!

Aplauze și fluterături de hăitași. Bărbații în frac țin să-l imite.

— Cum se pot lovi mai multe bile deodată? proune un entuziast jocul. Cineva observă că pentru a lovi cît mai multe bile, e nevoie tocmai de calcul, îndemînare, precizie, singe rece.

Se înveselește stăpînul căci jocul îi place.

Una cu una... Două cu două... Trei cu trei... Patru cu patru... Cinci cu cinci... Nimic de speriat! Proporția se păstrează (în timp ce mamuții dispar, numărul jucătorilor în frac crește), nu a reușit să lovească șapte bile. Ar fi păcat! Și totuși jucătorii înfierbîntați încearcă. Încearcă, încapătînați.

Oare nimeni nu-și dă seama că șapte bile lovite explodează instantaneu?...

Gheorghe ROPCIUC

și Tudor Arghezi

Sfârșit de octombrie a anului 1965. Toamna a poleit albul mestecenilor cu galben pal, a aruncat cu dărnice bronz peste bătrînii stejari. De printre frunzele roșii, ciorchini de struguri negri așteptau mici sărbători bahice. Intr-un luminis așternut cu frunze, ne-am așezat pentru odihnă. Bătrîna cetate a Sucevei, încrustată la orizont cu tinere clădiri, părea un tablou lucrat de mîna unui pictor genial. Cum admiram în tăcere privelește, auzim veselia urcînd pe șosea. O nuntă mergea spre Bosanci. Profesorii Someșan și Chelaru, s-au ridicat să vadă mai bine datinile străbune, căruțele încărcate cu zestre, altele cu nuntași gătiți în costume bucovinești. Alaiul s-a îndepărtat în chiote. Cei doi, au privit visător spre cerul fără urmă de nor. Traian Chelaru a șoptit:

— Am coborît în ani... Așa au venit bucovinenii mei, la nunta mea. Stella, mireasa mea, era fiica unui agricultor priceput, pe nume Rădulescu. Acesta era bun prieten, prietenie de peste 30 de ani, cu poetul „Cuvintelor potrivite”, pe care l-am cunoscut la logodna mea, cînd mi-a făcut bucuria și mi-a oferit versurile lui, al 886-lea exemplar, și mi-a scris pe carte: „Poetului Traian Chelaru, cu mare prețuire și dragoste egală, un exemplar întîrziat”. Eu aveam acest exemplar luat din vară, numerotat la 369.

— Și? V-a fost și la nuntă? I-am întrebat.

— Cum să nu fi fost cel mai bun amic al socrului meu? În „Bilete de papagal”, din iulie 1937, a scris despre „O nuntă de feți frumoși”. Păstrez în minte, aproape exact tot ce a scris...

Traian Chelaru parcă nu mai era cu noi. Adînciți în seninuri îndepărtate, ochii lui alunecau peste frumusețea zilei. Transilvăneanul Laurian Someșan l-a rugat să ne spună ce a scris marele poet despre confratele mai tînăr.

I-a răspuns ca un student unui respectat profesor:

— Vă spun, domnule profesor. Așa a început: „Colaboratorul nos-

tru și talentatul poet Traian Chelaru, asistent la catedra de psihologie tehnică a Universității din Cernăuți, s-a căsătorit duminică, 4 iulie 1937, la biserica Mavrogheni din București. Domnișoara Stella Rădulescu, mireasa lui, fiica unui vechi gospodar din Cernica, mare meșter în specialitate, care a format cîteva generații de crescători de albine... Și mai departe, a spus: „S-au asociat și înrudit dinaintea altarului, o delicată mlădiță intelectuală cu trunchiul pămîntului fertil”. Apoi: „Răspunsurile au fost date de un cor de bucovinence și bucovineni, căci majoritatea publicului aparținea răzeșilor din zvelta și neoașa românească provincie”.

Apoi, a adăugat Traian Chelaru, a vorbit despre nunul cel mare, ne-a urât o căsnicie ca a lui „fără umbră și copii sănătoși, deștepti și frumoși”. De umbre am avut ceva parte în viață, dar am doi copii frumoși și deștepti, așa cum mi-a urât Arghezi. Acum, spre toamna vieții, încă nu știu dacă m-am zbu-ciumat cu folos sau în zadar...

O aripă de vînt înfiora covorul de frunze. Vîntul descoperi un grup de brîndușe ale toamnei. Traian Chelaru parcă întors în toamnele copilăriei, adăugă: „Mergem din nou către țările soarelui / Să vedem toamna purpurie asfințind / Pe povirnișuri crescute în inexplicabile liniști / Brîndușe liliacii se aprind”.

S-a săltat sprinten, a cules brîndușele, i le-a oferit fiicei mele: „Pe urmele tale / Cad frunzele toamnei neînduplecate / Și toate ard / Ca de umană dozoare și vegetale păcate”. Vezi, Anda, îmi trebuie o rimă pentru cuvîntul „ard”.

A găsit-o mai tîrziu, în poezia „Frunzele” (manuscris).

Soțul meu ne-a amintit de plecare. Cobora seara, înfruntam un amurg de foc. În mașină, ne-am ghemuit cîinci oameni. Anda a cules un fir de funigel, agățat de părul castaniu al poetului Chelaru. Singurul fir alb, în scurta toamnă a vieții lui.

Iolanda FILIPESCU

Meditație

Un deget îmi arată insula lui Robinson ;
Singura primejdie e furtuna, spun pescarii cu plase.
Ascult și învîrt la roata Lunii care
În această seară s-a deghizat cu barbă de alge.

Pe aici au trecut argonauții ;
Vîntul care răscolește nisipul e fiul lor bun ;
Noaptea-i caută pe mare și nu-i găsește.
Singura primejdie e furtuna, spun pescarii cu plase,
Un deget îmi arată insula lui Robinson...

Lemă

Iată, încă mai stăm împreună,
însă tu trași o linie pe nisip ;
urma degetului tău strălucește,
dar nu acesta este marele preț al iubirii !
Eu sint foarte sincer și desenez
o dreaptă paralelă cu a ta
dau corigența la geometrie
și iată-ne prizonierii aceleiași insule
împărțind două immense continente convenționale
sub acoperișul unei teoreme.

Dorin Liviu CLEMENT

DEBUT

Despre
forța nisipului

Se deschid spații mari, lăuntrice,
muzica pătrunde în adînc. Apoi o
forță nevăzută, abia marcată. Îi
deslușesc conturul, îi întrevăd di-
mensiunile și neabătută putere. Aș
vrea să zbor odată cu pasărea a-
ceea deasupra mării!... Un cuvînt
singur mă sperie, e nepotrivit, sting-
her. În cădere, literele se des-
prind, se volatilizează, se pierd. În
fața mea pe perete, piramide e-
giptene. Noapte încinsă și lumino-
noasă. Nisipul e cald, mă ard tăl-
pile și-aș vrea să fug. Pustiu, pă-
șesc tot mai greu... E o noapte fier-
binte. Undeva, scrisă în piatră, o
legendă cu regi și faraoni, cu jert-
fe. Piramidele cresc, ard ca nisipul.
Totuși, așa putea să zbor. Pirami-
dele sînt mici, trei puncte într-o
imensitate galbenă.

Enunț în galben

Există o teoremă. Păcat că le-
gile ei mi-au fost interzise iar eu,
admonestată, am rămas doar cu e-
nunțul. Atîta galben... Mă dor o-
chii de atîta galben și mă surprin-
de staticul copacilor triști și goi,
singuri și dezarmați în fața iernii.
Calc pe frunzele moarte, răvășite
pe jos și frunzele foșnesc, sub pa-
șii mei timizi, scîncesc încet, mult
prea încet. Pășesc rar, adunînd
imagini din jur, înregistrînd culo-
rile șterse, dealurile învăluite în
ceață. „Și tu?”, întreb din ochi
bătrînul măr și rămîn puțin des-
cumpănită în fața lui, privindu-i
ramurile groase, cenușii, pe care
le escaladasem toată vara. Totuși
ceva... Închid ochii. Sint apăsarea
grea a pleoapelor, dar țin ochii
strînși. Ca niște pumni încleștați.
N-au nici o vină vara, soarele,
munții, brazil. Oare au existat cu
adevărat? Dacă au existat? Dau
frunzele la o parte și privesc pămî-
ntul gol și întunecat. Doar o blîndă
și oarbă supunere. Afîț.

Niculina ȘTEIU

Anatomia stării

cintecul de așcară
mi-a umplut sufletul de agate.
Porțile s-au rupt,
sint încate, sparte agatele mele.

Acum, după această porțiune de
timp
știu să te cînt, dar te tac. E mai
sigur și mai ușor
pentru amîndoi.

Ascendența între primele două
culori ale firii,
Tristețea mă mîngîie, fericirea
mă mistuie.
chiar dacă ai să pleci,
eu aș vrea să exist lingă mine,
iar tu nu așa cum ești meru
în roz. Clipă în gri, un pic în
albastru,

nu mult în negru.
fără de pleoape și buze,
ca o toamnă tăcută și seacă de-orice
ploaie
și vîntul de zi.

Petre LUPU

INEDIT

Traian Chelaru

Fluxurile

Sfioși să ne oprim în cald echinocțiu,
Cumpăna zilei și nopții martie n-o poate ține.
Sub talazurile năvălitoare-ale verii
Acalmiile apelor fi-vor puține.

Vor rostogoli, elastic, amiezile uluitoare
Noianul de molecule-ale plasmii sărate
Pe sub falezele hematiilor mele bătute de soare
Căutînd rotunjimile brațelor tale bronzate.

Va fi flux viril inima-mi mult peste margini

Inima ta urmărînd-o cu mase imense de sînge
și-adîncuri

Impetuos de saline!
Va fi flux inima ta urmărîndu-mi, în slujba
eternelor sarcini,

Inima cu-mpîlîitoare neșarmuriri feminine!

Vecia

În continentele trandafirilor ale trupului,

Lung pe sub munți de safir
Larg lingă văi de smarald,
Cele patru goluri ale inimii
Pulsează sîngele darnic și cald.

Scaldă ostroavele gîndului,
Ascunse adîncuri inundă
Sîngele calm, generos, —
Magice coarde și mirific de vaste imagini
Tresar în stihiiile trupului miraculos.

Și-n fericitoare celule și-n luminate țesuturi
Cîntă și joacă iezele soarelui viu, —
Cele patru goluri ale inimii pulsează spre
pure-nceputuri

Fluviul cald purpurii.

Și cele patru goluri ale inimii mele
Halucinate-și avîntă terestruul lor plin
Cînd, fără de veste-ți treci, pisc și vecie, prin ele
Vîrtejul sentin.

Mihail Sadoveanu către Leca Morariu

(urmare din pag. 1)

serios. Totuși fîgăduiala mea ră-
mîne bună; e o poliță valabilă,
care încă n-are scadență hotărî-
tă; mă voi îngriji să-i pun un
termen.

Cu salutări cordiale,
Al d-tale Mihail Sadoveanu

4

14 april 1931. Copou — Iași

Stimate Domnule Morariu,

Îmi scrie d. I. N. Roman de
la Constanța, cu prilejul rînduirii
unei conferințe a mea acolo pen-
tru Eminescu, că duminică de 26
aprilie și-a fost rezervată domniei
tale, propunîndu-mi duminică ur-
mătoare. Eu n-ași avea vreme
decît la 26. N-ai accepta domnia
ta să te duci la Constanța la
2 și 3 mai? Dacă da, comunică
d-lui Roman telegrafic această
schimbare.

Am plăcerea să-ți trimit un e-
xemplar din ultima mea carte
și să te salut cu deosebită priete-
nie.

Al domniei tale,
Mihail Sadoveanu

5

27 octombrie 1932
Copou — Iași

Stimate Domnule Morariu,
Am înțeles că aduni material
pentru sărbătorirea lui Artur Go-
rovei. Comunică-mi, te rog, pînă
la ce dată pot trimite contribu-
ția mea.

Cu sentimente de prietenie,
al domniei tale
Mihail Sadoveanu

6

Copou — Iași
22.I. 935

Stimate Prietene,

Îți recomand pe ginerele meu
d. Em. Stîhi, care vine la Cer-
năuși pentru treburi universitare
și n-are absolut pe nimeni acolo
sprijin. Dacă poți să-i fii de fo-
los ca să nu i se facă nedrepte-
tate, te rog să binevoiești a face
ce vei crede de cuviință.

Cu mulțumiri amicale
Al d-tale
Mihail Sadoveanu

Copou — Iași
20.II. 935

Stimate Domnule Morariu,

Adevărul e că, în zece ani, am
ceiți cu interes publicația d-tale
și că sint gata să contribuî și cu
la jubileul ei de zece ani. Îți a-
tray atenția că această contribuție
mi-o ceri în al zecelea an și că,
dacă ai fi stăruit mai de mult, ai
fi avut-o. Știi prea bine că am
dat Bucovinei totdeauna neprecu-
pețit părți din sufletul meu. N-ași
putea să-ți expediez cele cîteva
pagini decît după 10—15 martie.
Acuma lucrez necontentat la o
carte și nu pot să fac nimic altce-
va pînă ce n-o isprăvesc. E o is-
torisire din vremea lui Ștefan cel
Mare (1469) cu tablouri din acele
locuri care ne sint dragi și mie
și d-tale.

Cu dragoste prietenească.

Al d-tale Mihail Sadoveanu

8

14 martie 1935
Copou — Iași

Prietene Morariu,

Mi-ai cerut ceva pentru o ani-
versară a lui „Făt-Frumos”, care
apare, în Bucovina dezrobită, de
zece ani; și îmi faci întrucîtva și
o muștrare pentru că, în atîta
vreme, nu m-am învrednicit să
înnegresc și eu cîteva pagini a-
lături de d-ta și de vredniciei d-
tale colaboratori.

Din lipsa mea la „Făt-Frumos”
n-ai să trași concluzia că opera
Dv. nu mă interesează și că Bu-
covina mi-i străină. Poate nu nu-
mai d-ta îmi mai aduci aminte de
acele vremuri eroice cînd umblam
prin tîrourile și satele Țării-Fa-
rilor, aducînd solie din țara li-
beră.

De-atunci a trecut un sfert de
secol: în oalinda acestui trecut
destul de îndențat mă văd tî-
năr: peregrinările mele frătești
mi-au lăsat cele mai delicate a-
mintiri. Avîntul meu de pietate
pentru Bucovina, rămas stator-
nic pînă astăzi, era în legătură
mai ales cu sîntul mormînt de
la Putna. Poporul din acea pro-
vincie avea în ochii mei un pri-
vilegiu, care reclama din parte-mi
o datorie de jertfă. Cum în afară
de granițe și peste timpuri, în
afară de combinațiile imeriale
și politicele efemere, există o
forță nebiruită a sufletului și a
inteligenței, treceam ades cordo-

nul austriac și mă duceam s-o
cunosc acolo, între frații mei, co-
municînd cu dinșii întru mărirea
trecutului și visurile viitorului.
Veneam cu tovarășii scriitori; gă-
seam oameni însușești pretutî-
deni; și, adunîndu-ne laolaltă, nu
faceam decît să constatăm că u-
nirea noastră e îndeplinită.

Era îndeplinită — și se va de-
săvîrși.

Nu prin tratate, declarații și
discursuri, ci printr-un lucru lă-
sat cu totul la o parte de vedetele
politice ale timpului (la noi ca
și aiurea).

Mai ales astăzi, se mai poate
vorbi oare de prestigiu umilitei
cenușărese, care se cheamă poe-
zia?

Cînd trenurile și automobilele
brăzdează pămîntul și vapoarele
urîșe oceanele, iar deasupra nori-
rilor săgătează paseri de fier;
cînd comunicăm prin radio și pu-
nem la punct tunurile de mare
calibru, explozibilele și gazurile
otrăvitoare; cînd contingentarea,
intervenționismul, dictaturile, să-
sărăcia și obscurantismul sint
zeii și fantomele zilei, — cum
putem îndrăzni să atribuim
vreun merit ori vreo putere u-
nei tagme rîdicole de cîntăreți
și mîzgăllitori?

Cu toate acestea Eminescu,
Creangă și Alecsandri și, cu ei,
falanga altor poeți obscuri au
făptuit minunea bucovineană pe
care am cunoscut-o în 1908 și
anii următori dinaintea război-
ului și unirii politice.

Îndrăznesc să mai adaug că
desăvîrșirea acestei uniri intră
tot în zona acelor care lucrea-
ză sub semnul lui „Făt-Fru-
mos”.

Mărețiile științei moderne au
plumb care le țin ori le aduce
la pămînt; realitățile vieții mă-
runt se stau în mocirlă; ceea ce
e al sufletului plutește deasu-
pra, se înalță cătră divinitate și
leagă generațiile.

Drumurile mele bucovinene nu
le-am părăsit. Din cînd în cînd
intru iar în acest pămînt sa-
cru; trec încă printre prietenii
mei cu oarecare sfială. Am fost
și în toamna trecută pe Bistri-
ța superioară și am făcut popas
din nou la Putna. Am fînut
să-mi înoiesc bucuria în singu-
rătate.

Cu prietenie,
al d-tale, Mihail Sadoveanu

Întîia eglogă

(fragmente)

Păstorul: Lorca e mort. Se poate ca nimeni încă să nu-mi fi spus? Cînd zgomotul războiului se-mprăstie atît de repede, se poate. Poetii să dispară astfel? Nu s-a cernit Europa pentru el?

Poetul: Nimic nu s-a băgat de seamă. Este deja prea mult dacă-n jar de rug

Tot socotind, găsește vîntul versuri ciuntite ce și le înseamnă pentru el

Mai mult nimic din operă n-o să ajungă curiozității viitorimii. **Păstorul:** Nu s-a salvat. E mort. Drept e, unde poate fugi poetul?

Și tu, tu cum trăiești? În vremea-aceasta, găsește vreun ecou al tău glas?

Poetul: Cînd tunul bubuie? Cînd satele-s pustii și fumegă

CLAUDE ROY (Franța)

Noaptea

A venit noaptea de dincolo de noapte cu pași de vînt de lup de forigă și mentă cu brățări de parfum falsă noapte fată cu părul de spumă ieșind din apa somnului După ziua făcută noaptea țesind cîntece cîzind într-un vis greu de aștri și meduze cu picioarele tatuante de anotimpuri veghind odihna unor stele obscure Dar mina sa alunecă blînde constelații fabulosul nisip al lumilor solitare pulbera Domnului și a făpturilor sale sămînta focului ce fecundează pămîntul Vine noaptea de dincolo de moarte cu pași de vînt de mări de foc de lupi și capcane păstor fără turme grăunte fără spic orb cu buze de aur înaintînd prin zăpadă

ANDRÉ FRÉNAUD (Franța)

Cuvintele poemului

Atît de îngustă trapa de unde ieșea vocea, atît de extenuant edificiul întrezărit, atît de aproape primejdii, teribilă armonia, atît de departe ținta, atît de adîncă rana și atît de fardată noaptea.

Trebuia să fie și clare și obscure, nicio dată înfilnate, evidente, necunoscute, ieșite din burta, reținute, ieșite din uz, strînse ca bucățile de piine în gura șobolanului, compacte, ordonate ca grăunțele unui spic, secrete ca legea ce face să strălucească împreună arborii paradisiului, cuvintele poemului.

Traduceri de Constantin SEVERIN

CADRAN

„Armura melancoliei“

Încercînd să creionez impresiile produse de lectura cărții lui Florin Muscalu („Viața și vremea“), mi-am amintit de o întâmplare. Cu ani în urmă, într-o reuniune amicală, un confrate încerca să motiveze dezinteresul criticii literare față de anunții autori prin simplul fapt că prietenii noștri, comentarii, n-au cum „să scrie despre fiecare și despre toți“. Să admitem că așa stau lucrurile. Dar nu cumva de dragul unui asemenea „principiu“ cărți de reală valoare sînt trecute pe nedrept sub tăcere? O literatură, cum se știe, nu se formează numai din capodopere. Există scriitori cu o evoluție mai puțin spectaculoasă: după un debut neconvingător și alte câteva apariții modeste pot să surprindă printr-o realizare deosebită. E normal ca în asemenea cazuri să rămînem indiferenți? Revenim la Fl. M., al cărui destin artistic nu intră în contradicție cu cele menționate, vom spune că acest ultim volum ni se pare a fi un moment distinct în creația sa. Bineînțeles, poetul nu și-a modificat structurile lirice în așa măsură încît să devină de necunoscut. Nici n-ar fi de dorit. Poezia lui „circumscrie discretiei elegiace și serafismului imagistic, a căpătat însă o pregnanță maturitate, o autonomie expresivă ce și-a luat în stăpînire sigură teritoriile. Fl. M. face parte, cum notam și cu alt pri-

lej, din spița rară a post-romanticilor, care se încapăținează să recupereze dintr-o realitate agresivă tot ceea ce înseamnă puritate, gingășie, frumusețe. De aici și predilecția sa pentru parca inefabilă, nealterată a cotidianului, pentru parfumul de vechime și mister al acestuia. Un peisaj estival, de pildă, se conturează din tușe pline de grație: „Un stol de fluturi plîngînd în cîmpie / Tremură florile sub poverile lor aurite / Fluturii-cerbi îngălbănesc în liniștea vremii / Împovărînd-o cu lacrimi...“ Cu o aviditate îngăduitoare și rafinată, poetul își încarcă rețina de miracolul fabulos al existenței, știind să-și delecteze sensibilitatea cu alese emoții. Ceea ce și explică predilecția pentru imaginea picturală, saturată de culoare și lumină. El surprinde „lacrima veacului sub formă de rouă“, „aurorile mătrăgunei“ cum „explodează / Pe vechile lumi înserate“, privește „cerul lacom de stele“ și se-nduioșează de Domnișoara Letrina care „are cozile de umbră-i despicate“ ori ascultă „Melancolia acelei herghelii blonde / Pe sub fașii livizi ai Siretului“. Artizan al detaliului, Fl. M. ridică vîlul prăfuitelor relieve nutrindu-și apetența calofilă cu motive și simboluri specifice. Metafore de genul „umbra verii putrezind ușor“, „acea nesfîrșită tristețe / suind din pămînt sub formă de floare“ sau „Lumina

se devoră“ dau adevărata măsură a fineței artistice atinse de Fl. M. Un pastel de toamnă începe astfel: „Această rugină a toamnei / Coclită sub arpile zburătoare / Se așază pe lacuri, pe umbrele lor“. Este curios totuși că din acest evantai de frumuseți risipitoare vibrația erotică își găsește loc cu atita parcimonie. Și iată numai un singur exemplu relevant: „Ea îmi spală ochii verzi cu ingeri / Ca o lespede cu boabe de mercur / Ea-și sărută sîni cînd mă vede / Ea e roua ce nu cade împrejur.“

Poet al emoțiilor decantate, Fl. M. se regăsește și se auto-definește în și prin cuvînt. Universul cărții rămîne acel refugiu sacru în care el își cultivă melancoliile („port armura / Melancoliei“), întrebîndu-se din cînd în cînd „Cum mai cresc crinii“. Poezia este și rămîne „un fel de rană-a poezilor“ iar „alba coală de hirtie“ nu-i altceva decît „lespedea de marmoră“ sub care „sînt trupuri de poezi“. Cîteva dintre textele sale se constituie de altfel într-un elogiu adus cărților și celor care le dau viață. De-aceia „murînd, crede poetul, voi fi alături de împărății lumii“. Oricum, convingerea noastră e că prin acest volum Florin Muscalu a reușit să dea cea mai bună carte a sa de pînă acum.

Ion BELDEANU

DICȚIONAR (LXI)

Kirileanu, Simion T. (n. 7.III.1879, Holda — Broșteni — m. 17.IV.1926, Holda — Broșteni). Absolvent al Școlii Normale „Vasile Lupu“ din Iași în 1898. Învățător la Orfelina-tul din Zorleni — Neamț (1898—1900) și apoi, pînă la sfîrșitul vieții, în satul natal Holda, comuna Broșteni. Fondator al ziarului „Răvașul poporului“. Colaborează cu materiale și studii folclorice la Șezătoarea, Ion Creangă, Albina, Tudor Pamfilie, Lamura, Revista învățătorilor și învățătoarelor din România, Gazeta sateanului, Fioarea darurilor ș.a. Volume (broșuri) publicate: *Cuza Vodă, istorisiri pentru popor*, Piatra Neamț, Tipografia și librăria L. Steinberg, 1909 (în colaborare); *Cîntece voinicești și ostășești*, București, Biblioteca „Steaua“, 1910, ediția a doua, 1912 (în colaborare); *Frîmîntătură de limbă (Păcălituri)*, Craiova, Biblioteca fol-

cloristică 1913, (în colaborare); *Comoara sufletului, Cîntece populare, Suceava*, Editura Școala Română, 1920; *Povestiri vitejești*, Făl-ticeni, Editura Deșteptarea sătenilor f.a.; *Cîntece de dragoste*, Piatra Neamț, Editura Librăriei V. Ionescu, f.a.; *Proverbe agricole*, București, Editura Cultura Națională, 1923; *Povestii morale*. Vol. 1 și 2, București, Editura Casei Școalelor, 1927—1928; *Faptele și vitejile lui Ștefan cel Mare și Sfînt*, București, Editura Casei Școalelor, 1943.

Simion T. Kirileanu s-a afirmat ca un neobosit și pasionat culegător de folclor, ilustrînd în mod strălucit alături de un Leon Mrejeriu, Gh. Popescu-Vinători, Rădulescu-Codin, prototipul dascălului rural aplecat cu osîrdie asupra comorii creației populare și dedicat

trup și suflet „luminării“ sătenilor. Culegerile sale folclorice sînt bine orînduite și alcătuite cu grijă pentru păstrarea filonului autentic popular.

Referințe critice (selectiv): Iorga, N.: *Trei iubitori ai datinelor — în Ramuri — Drum drept*, Craiova, nr. 5—6, 1926, p. 153; *Contribuții la istoria învățămîntului românesc. 125 de ani (1855—1980)*, Iași, Liceul Pedagogic „Vasile Lupu“, 1980, p. 337—339; Bardieru, Al.: *Simion T. Kirileanu — în A-teneu*, nr. 7, 1968, p. 15; Gorovei, Artur: *Literatură populară*. Ediție îngrijită de Iordan Dateu, București, Editura Minerva, 1976, p. 203—204; Dateu, Iordan și Stroescu S.C.: *Dicționarul folcloriștilor*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1979, p. 255.

Ion PINZARU

CONSEMĂNĂRI
ULTIMA CURSA.

de Horia Lovinescu

La Secția Suceava a Teatrului Național „Vasile Alecsandri“ din Iași o nouă premieră: ULTIMA CURSA, de Horia Lovinescu.

Această opțiune repertorială își găsește motivația în necesara, de altfel, promovare a unui autor născut pe aceste meleaguri, corelată cu disponibilitățile corpului actoricesc (tînăr în majoritate). Deși nu de „prim rang“ în dramaturgia lui Horia Lovinescu, piesa „Ultima cursă“ oferă datele cerute, rezultatul montării fiind un spectacol onest, cu și despre tineri, cu vizibile virtuți etice și educative.

Tema piesei ar putea fi condensată astfel: „Singurătatea alergătorului de cursă lungă“ în fața inevitabilei retrageri, înaintea unui important concurs. „Singurătate“, pentru că atletul Sergiu Costescu își consumă interior drama, „inevitabilă“ pentru că omul Sergiu Costescu a fost întotdeauna „fair-play“, „retragere“ pentru că este singura cale firească în fața alternativei de a se dopa. Cîștigul său din această luptă cu el și cu ceilalți este promovarea fratelui său pe pista de alergări înaintea importantului concurs. Un cîștig compensatoriu. În jurul dramei sale converg cîteva personaje din al căror conflict apare și explicația retragerii: lui Mihai (fratele) i se oferă un exemplu de luptă sportivă cu sine însuși, Clădiei i se acordă sansa alegerii mirajului celebrității pe alte meleaguri în locul unei dragoste sincere pe care o va descoperi la Cristine, în ciuda aparentei sale superficialități.

În această paletă de trăiri sufletești, nu mult interiorizate, Adrian Păduraru, în rolul campionului, conferă personajului date suplimentare, reușind să-l facă viabil, chiar dacă uneori liniaritatea interpretării lasă impresia unei resemnări timpurii. Răzvan Popa crează ascensional rolul fratelui, de la admirația față de marele campion la înțelegerea exactă a adevărului, partitura sa decurgînd fi rec. Mioara Ifrim își concepe personajul în aceeași notă de descoperire, de la frivolitate aparentă la pîtrunderea în singurătatea alergătorului. Rolul Georgetei Burdujan este și el realizat pe aceeași direcție, cu date exacte: în locul celebrității lingă o celebritate alege calea interesului lucrativ în raport cu dragostea. Disponibilitățile (re)cunoscute ale lui Constantin Florea și cele ale lui Liviu Manoliu nu sînt fructificate la maximum din cauza aparițiilor mai mult episodice. Viziunea regională (semnată de Dan Stoica) este mai mult o transcriere scenică a textului, fără o încărcătură ideatică adecvată conferind astfel piesei un discurs numai limpede, totul într-o scenografie esențializată corect (datorată lui Florin Harasim).

Dincolo de acestea spectacolul scenei suceve se constituie totuși într-un pas înainte pe linia profesionalizării și maturizării sale.

Petru DRÎȘCU

● Un prieten
al Sucevei — Vasile Drăguț

Generozitatea lui era desăvîrșită. Nu ostenea să facă binele și ori pe unde trecea voia să dureze ceva, să lase în urma lui un lucru care să dăinuie și să bucure.

Cu firavele sale mijloace materiale a construit enorm și — ocolind cu ingeniozitate birocratismul — a ridicat semețe schele, protegînd astfel, și nelăsînd să se destrame sau să se năruie, o porțiune din avutul cultural încredințat de strămoși.

REALIZATORI: Ion BELDEANU, George DAMIAN, Viorel DĂRJA, Ion CARP FLUERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREȘEANU, Ion PARANICI, Victor Traian RUSU, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA.

Secretariat: Eugen DIMITRIU

Tehnoredactare: Valentin MILICI

COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ
și EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA
str. Mihai Viteazul nr. 48

A năruit, la un moment dat, să înființeze un fabulos muzeu de artă medievală — avînd la îndemînă atît elementele cit și decorul necesar — dar soarta nu i-a mai fost binevoitoare și proiectul s-a năruit. A construit — dacă se poate spune — mult și cu condeul, scrierile fiindu-i ca niște lespezi de piatră bine șlefuite; și nu a fost numai sagacele exeget al artei feudale, dar și un izvor de îmbărbătare pentru tinerii săi discipoli și un supporter pentru cei mai valoroși artiști plastici contemporani.

Gospodar și cîtor de înalt rang, era deopotrivă o ființă de cea mai românească omenie.

Fie-i trainică amintirea și opera!

Barbu BREZIANU

● Expoziție

Grafician de excepție între tinerii generației sale, Constantin Catargiu, timișorean originar din Păltinoasa de Bucovina, expune în Galeria de artă din Suceava un ciclu de lucrări aflate sub semnul meditației la cîteva dintre marile simboluri ale existenței (arboarele, lumina și întunericul). Sensibil observator al stărilor sufletești tensionale, impecabil profesionist al desenului, Constantin Catargiu aduce în actuala sa expoziție — care se vrea sinteza unui deceniu de activitate și ceva din aerul locurilor sale de obîrșie, cutremurat de apropierea fenomenului Voroneț. (D. M.)

● Sesiune de comunicări
și referate

Sub egida Filialei locale a Societății de Științe Filologice în colaborare cu Inspectoratul Școlar Județean Suceava, la Liceul „Nicu Gane“ din Fălțiceni s-a desfășurat sesiunea de comunicări și referate pe tema „Nicolae Gane în cultura românească“.

Au participat cadre universitare din Iași și Suceava, cercetători, muzicografi, profesori de limbă și literatură română, alți invitați.

Prilejuită de împlinirea a 150 de ani de la nașterea cunoscutului cărturar, manifestarea a inclus, de asemenea, organizarea unei expoziții de documente și de carte privitoare la personalitatea și opera lui Nicolae Gane și a unui recital de poezie susținut de membrii cenaclului literar „Nicolae Labiș“ al liceului gazdă. (I. B.)

● Cenaclu

La sedința din februarie a cenaclului „Nicolae Labiș“, din Suceava, au citit Ioan Negriuc, tîlmăciri din poemele sale scrise în limba ucraineană, Mircea Motrici — reportaj și a debutat Petre Lupu, elev la Liceul „Ștefan cel Mare“. La dezbaterile care au urmat au luat cuvîntul: Octavian Nestor, Mircea Tinescu, Ion Cozmei, Victor Rusu, Dorin Ilarie Curchianu, O. Nestor: „Poeziile lui Negriuc te fac să simți o trăire poetică inconfundabilă, certă“. V. Rusu: „Mircea Motrici abordează teme dificile ale reportajului cu o abundență de metafore ce fac să se piardă tensiunea relatării, altfel slujind benefic comandamentele timpului“. M. Tinescu: „Ceea ce este important la Petre Lupu este că are substanță poetică“. (D. I. C.)